

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KRAJOWA RADA IZBY ARCHITEKTÓW RP

Warszawa, 19 marca 2021 r.

I.dz. 223/KRIA/2021/w

Prof. Piotr Gliński
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Szanowny Panie Premierze

Krajowa Rada Izby Architektów RP zwraca się o podjęcie działań w zakresie zapisów Regulaminu konkursu realizacyjnego na opracowanie koncepcji architektonicznej budynku Europejskiego Centrum Filmowego CAMERIMAGE w Toruniu, zorganizowanego przez Europejskie Centrum Filmowe CAMERIMAGE przy rekomendacji i udziale sędziów konkursowych Stowarzyszenia Architektów RP.

W Regulaminie przedmiotowego konkursu (załącznik nr 2 do Regulaminu konkursu dostępny na stronie: <http://konkurs.ecfcamerimage.pl/regulamin,26,pl.html>) znalazły się postanowienia dotyczące praw autorskich, zgodnie z którymi uczestnik za wynagrodzeniem w ramach I nagrody przenosi na organizatora: „prawa zezwalania na wykonywanie praw zależnych, do utworów w rozumieniu przepisów Prawa Autorskiego powstałych w związku z uczestnictwem w Konkursie przez Uczestnika Konkursu lub osoby, którymi posługiwał, a w szczególności do Opracowania Konkursowego”. W dalszej części załącznika nr 2 wskazano, że „Z chwilą przeniesienia praw wskazanych powyżej do Utworu na rzecz Organizatora, Uczestnik Konkursu przenosi na Organizatora prawa do wykonywania zależnych praw autorskich do Utworu (tj. prawo m. in. do tłumaczenia, przeróbek, adaptacji, opracowań, zmiany oraz aktualizacji) na wszystkich polach eksploatacji wskazanych w Umowie (określonych w ust. 2 powyżej), oraz przenosi na Organizatora wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnych praw autorskich.”

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych „rozporządzenie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły.” Uszczegółowienie tych postanowień zawarte zostało w dalszych przepisach ustawy, a mianowicie art. 46. Ustawodawca wskazał tu, że jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych.

W przypadku utworów architektonicznych prawa zależne, w tym szczególnie prawo do adaptacji czy przeróbki nabiera szczególnego wymiaru. Dzieła architektoniczne odznaczają się wyjątkową specyfiką, która przejawia się w tym, że stworzenie dzieła zależnego odbywa się często na egzemplarzu

utworu jakim jest projekt, a finalnie znajduje odzwierciedlenie w samym obiekcie (budynku). Wykorzystanie egzemplarza w formie projektu i naniesienie na nim zmian, przeróbek czy modyfikacji, a następnie wprowadzenie ich w obiekcie może (i często tak się dzieje) ingerować w treść i formę utworu, na co bezspornie zgodę powinien wyrazić twórca. Cytowane wyżej postanowienia regulaminu przekładają się nie tylko na negatywne konsekwencje dla autora utworu, który de facto traci kontrolę nad jego późniejszym wyglądem, ale również niesie ze sobą negatywne skutki ze względu na ład przestrzenny. Twórca utworu powinien zachowywać prawo do decydowania o jego późniejszej formie tj. również decydowania o wykonywaniu prawa zależnego, w szczególności prawa udzielania lub odmowy udzielenia zgody w tym zakresie. Zamieszczenie powyższych postanowień w regulaminie rodzi szczególnie negatywne skutki w związku z faktem, że autor utworu ma przekazać tu prawo do wykonywania prawa zależnego tj. np. przeróbki utworu w formie, która jest mu jeszcze nie znana, a która potencjalnie mogłaby całkowicie zaburzać pierwotną koncepcję dzieła. Problematyczne jest to również w zakresie samej kwalifikacji dzieła jako zależnego. Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie podkreśla się, że z dziełem zależnym mamy do czynienia „kiedy cudzy utwór (np. projekt architektoniczny) jest wykorzystywany twórczo i poddany pewnym przekształceniom w zakresie formy lub treści, prowadzącym do powstania innego utworu”.¹ Również sama koncepcyjna ingerencja w projekt bryły budynku może być, jak podkreśla doktryna, niekiedy klasyfikowana jako utwór zależny.² Z powyższego może wynikać, że przekazanie praw zależnych służyć ma zleceniu przez organizatora konkursu (późniejszego zamawiającego) wprowadzeniu do utworu (projektu) określonych zmian, na które autor nie wyraziłby zgody. Trudno znaleźć również uzasadnienie przekazania praw zależnych w zakresie utworu architektonicznego nabywanego w drodze konkursu, ze względu na fakt, że modyfikacja projektu w toku realizacji inwestycji, gdy przyczyną takich zmian są okoliczności zewnętrzne, związane z samym procesem budowy jak chociażby zmiany w użytych materiałach budowlanych czy zmiany w technice montażu, nie jest zasadniczo objęta regulacją dotyczącą praw zależnych.³ Z powyższego wynika, że trudno jest znaleźć sytuacje, w których wykorzystywane mają być przekazane przez autora prawa zależne, w zakresie związanym z celami konkursu, a zwłaszcza konkursu o charakterze realizacyjnym.

Przekazanie praw do udzielenia zgody na korzystanie z prawa zależnego, jest w tym przypadku nader niekorzystne z punktu widzenia ładu przestrzennego. Wprowadzanie modyfikacji w obiekcie powoduje często nieodwracalne skutki w tkance architektoniczno-urbanistycznej. Inaczej niż w przypadku innych rodzajów utworów wyeliminowanie negatywnych konsekwencji takiego działania jest tu często niemożliwe lub znacznie utrudnione.

Poruszony w piśmie problem, jest szczególnie istotny w kontekście wprowadzenia obowiązku przeprowadzania konkursów, jeśli zamawiający zamierza udzielić zamówienia na usługi projektowania architektonicznego lub projektowania architektoniczno-budowlanego, co Krajowa Rada Izby Architektów RP ocenia jako bardzo uzasadnione. Konkursy w zakresie projektowania architektonicznego stanowią doskonałe rozwiązanie zapewniające konkurencyjność, jakość i odpowiednio wysoki poziom twórczy architektury. Stąd również we wprowadzanych postanowieniach regulaminowych dotyczących praw autorskich powinno się uwzględniać aspekt jakości twórczości artystycznej. Jakość tę zapewnia również kontrola autora projektu nad jego wykonaniem oraz późniejszymi modyfikacjami, a zwłaszcza koncepcji

¹ E. Laskowska-Litak [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom I, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 2; wyrok WSA we Wrocławiu z 6 lutego 2007 r., sygn. II SA/Wr 507/04, LEX nr 825401.

² Tamże.

³ Tamże.

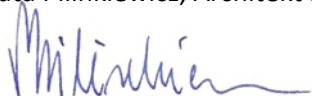
pokonkursowej uwzględniającej zalecenia jury, na etapie projektu budowlanego oraz wykonawczego, a także samej realizacji inwestycji poprzez sprawowanie nadzoru autorskiego.

Doceniając wprowadzenie do nowej ustawy Prawo zamówień publicznych obligatoryjności procedury konkursowej dla zamierzeń inwestycyjnych o wartości zamówienia powyżej tzw. progów unijnych, prowadzonych w ramach konkursu realizacyjnego, zwracamy również uwagę na konieczność dostosowania do nowych przepisów regulaminów konkursów. Konkurs na opracowanie koncepcji architektonicznej budynku Europejskiego Centrum Filmowego CAMERIMAGE w Toruniu, organizowany przez Europejskie Centrum Filmowe CAMERIMAGE, z pominięciem w ww. procedurze spraw gwarancji jakości, integralności oraz związku autora z dziełem, poprzez przejęcie całości praw majątkowych i zależnych do pracy konkursowej przed przystąpieniem do współpracy zamawiającego z autorem, którego praca zostanie uznana za najlepszą jest wypaczeniem idei tych regulacji, ze szkodą dla zamawiającego reprezentującego społeczeństwo tak w zakresie finansowania przedsięwzięcia ze środków publicznych, jak i jakości i ładu przestrzennego. Ośrodek jakim ma się stać obiekt Europejskiego Centrum Filmowego CAMERIMAGE w Toruniu powinien respektować prawa przysługujące twórcom kultury, którymi niewątpliwie są również architekci, przedstawiający koncepcję konkursową, dokumentację projektową powstałą na jej podstawie oraz sprawujący nadzór autorski nad jej urzeczywistnieniem. Sprowadzenie autora do uczestnika konkursu dostarczającego ideę, która ma być przetwarzana przez podmioty inne niż jej twórca, stoi w sprzeczności z kulturą tworzenia spuścizny architektonicznej tak Polski, jak i Europy.

Krajowa Rada Izby Architektów RP wystąpiła w dniu 19 marca 2021 r. do Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o przeprowadzenie kontroli doraźnej konkursu na podstawie art. 607 ustawy z dnia 24 października 2019 r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. poz. 2019) podnosząc również szereg innych nieprawidłowości co do postanowień zawartych w regulaminie przedmiotowego konkursu. Wniosek o wszczęcie kontroli KRIA RP przekazuje Panu Premierowi w załączniku. Natomiast kwestie związane z prawami autorskimi KRIA RP przekazuje do rozważenia, zgodnie z art. 14 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tj. Dz.U. z 2020 r., poz. 1220). Licząc na możliwość wniesienia przez Pana Premiera uwag do tak istotnego dla środowiska architektonicznego konkursu, pozostajemy do dyspozycji w przypadku potrzeby złożenia dodatkowych wyjaśnień w zakresie tak ww. konkursu, jak i ustawowych zadań Izby Architektów RP w zakresie ochrony interesów oraz warunków wykonywania zawodu przez architektów - członków samorządu zawodowego, którego częścią jest niewątpliwie pozyskiwanie zleceń w trybie procedur zamówienia lub konkursu określonych w ustawie prawo zamówień publicznych.

Z wyrazami szacunku,

Małgorzata Pilinkiewicz, Architekt IARP

Prezes Krajowej Rady Izby Architektów RP

Wojciech Gwizdak, Architekt IARP

Sekretarz Krajowej Rady Izby Architektów RP